

# Miért



gedi  
g: Isten?

A. Ernst Wilder-Smith

892. 3125  
Hongaars

Waarom laat God dat toe.

**Prof. Dr. A. E. Wilder-Smith**

**MIÉRT  
engedi meg Isten**



EVANGÉLIUMI KIADÓ

A mű eredeti címe és kiadója:  
Warum lässt Gott es zu?  
Hänsler Verlag, Neuhausen-Stuttgart

© by A. E. Wilder-Smith

Magyar kiadás  
© Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió 1997

ISBN 963 9012 40 8

## Tartalomjegyzék

1. Bevezetés .....	5
2. A Gonosz eredete .....	12
3. Miért engedi meg Isten a gonoszságot? ...	17
4. És most mi lesz? .....	28
5. Végkövetkeztetés .....	36

\*

A magyarországi jogok tulajdonosa és  
a kiadásért felel az  
Evangéliumi Kiadó és Iratmisszió  
1066 Budapest, Ó utca 16.  
Felelős szerkesztő: Vohmann Péter  
Készült az IMPRIMATUR BT. nyomdaüzemében

## 1. Bevezetés

„Számomra ez valóban rejtély” – mondta a professzor egyik kollégájának –, „hogyan egyébként értelmes emberek képesek azt mondani, hogy hisznek egy jó, mindentudó, barátságos és mindenható Istenben, akit személynek tartanak. Ez meghaladja a felfogóképességemet! Mert ezek az emberek – és úgy tűnik, nincsenek is kevesen – szemlátomást szilárdan meg vannak győződve nézeteikről, sőt, még azt is elhítetik önmagukkal, hogy személyes kapcsolatuk van ezzel az Istennel. Bizonyos fokig meg is értem, amikor ebbe az Istenbe vetett hitükről beszélnek, például amikor egy szép hajnalt látnak a hegyek között, vagy egy virágzó orchideát, *vagy akár egészséges, fiatal férfiakat és nőket*. De nagyon szűklátókörűnek kell lenniük, ha nem látják az érem másik oldalát, ami mindennek az ellenkezője. Mert mit lehet mondani a macskáról, amelyik odalopódkodik az egérhez, játszik vele, azután lassan halálra kínozza és végül megeszi? Ez kedves és barátságos tett? Vagy mit szóljunk ahhoz, amikor egy fiatal anyát a rák roncsol szét, és teste már az oszlás szagát árasztja, mielőtt betennék a koporsóba? Szép ez talán, és az ő Istenük nagy bölcsességének és barátságának a jele volna, hogy így teremtett mindent? És az apa halálos küzdelme, és az árván maradt gyerekek? Ezt éppen úgy az ő Istenük tervezné, mint a napfelkeltéket? Ha mindent Ő teremtett és Ő mindenható, akkor ezt így kellett-e vajon megterveznie? Ha így van, akkor lehet-e ezt az Istent értelmes módon jónak mondani? És mit szólunk a háborúk, különösen a modern hábo-

rúk rémtetteihez? Gondoljunk csak a koncentrációs táborokban elgázosított, vagy más rettentő módon megölt emberekre, akik közül sokan Isten választott népéhez tartoztak! Miért enged meg egy jó, szerető, mindenható Isten ilyen szörnyűségeket? Még istentelen emberek is azonnal megálljt parancsoltak volna ezeknek az eseményeknek, ha hatalmuk lett volna rá. De az ő Istenük éveken át eltűrte ezt!”

„Nézzünk egy másik területet” – folytatta a professzor –, „mi a véleményed azokról a rafinált kínzásokról, amelyeket szerte a természetben látunk. Vegyük például a malária terjedésének folyamatát; ebben alaposan átgondolt tervet láthatunk, amely arra irányul, hogy a gazdaállatot kínozza és gyötörje. Én ebben az egészben figyelemre méltó tervezést látok az emberiség kárára éppen, mint a javára. *Az én értelmemnek, józan emberi eszemnek ez sok!* Amennyire én látom, mintha egy Isten vagy Teremtő – ha létezik ilyen – egyszerre volna jó és gonosz, ami természetesen az emberi gondolkodás szempontjából értelmetlen nihilizmus. Egy mindenható és jó Istennek nem volna szabad a világmindenségben egyidejűleg olyan sok bizonyítékát adni a látszólag átgondolt, tervezett jóságnak, és olyan sok jelét a kiszámított, hideg gonoszságnak. Ez a teljes intellektuális nihilizmushoz vezet! Elvárható-e, hogy valaki akárcsak meg is próbáljon magának képet alkotni egy ilyen magasabb lényről, aki rendkívül bölcs és jó, és ugyanakkor rettenetesen bosszúvágyó és gonosz; olyan lény, aki az összes lehetséges kint és gyötrelmet kitálálja az emberek és az állatok számára? Ez teljesen értelmetlen! És az a régi mesterfogás, hogy

feltételeztek egy ördögöt, hogy úrrá legyenek ezen a nehézségen, és őt tették meg a rossz forrásává, természetesen nem oldja meg a kérdést! Ha Isten valóban mindenható és jó volna, akkor az úgynevezett ördögöt azonnal kiiktatná, és egyáltalán szóba sem jöhetne, mint a gonoszság oka. És ha Isten az ördöggel szemben nem volna mindenható, és nem akadályozhatná meg a tevékenységét, akkor az ördög is isten volna, és akkor eljutnánk a mennyben egymással kölcsönösen harcban álló istenek primitív eszméihez, amelyeket az intellektuális fejlődés során természetesen már évszázadokkal ezelőtt elvetettünk.”

„Korábban sokszor mondtam” – folytatta nyomatékosan –, „hogy én agnosztikus\* vagyok, és ezért ezekről a dolgokról semmi bizonyosat nem tudok. De most, hogy idősebb lettem, arra a meggyőződésre jutottam, hogy valójában ateista vagyok. Egyáltalán nem hiszek Istenben, sem jóban, sem rosszban. Az ilyen hit több nehézséget okoz, mint amennyit megold, és még bonyolultabbá teszi a dolgokat. – Manapság mindezeket a dolgokat teljesen kiiktatom a gondolkodásomból. Nincs szükségem arra, hogy még tovább engedjem ezzel sötétíteni az értelmemet. Nem látom be, hogyan vélekedhetne egy gondolkodó intelligens ember másképp, mint én.”

Mint a fent említett professzornak, nem éppen ez a kérdése sok gondolkodó embernek is manapság? Miért van ez így, ha Isten mindenható (márpedig ha Ő Isten, akkor annak kell lennie),

\* Az agnoszticizmus szerint az objektív világ teljes megismerésének elvi korlátai vannak.

miért nem állítja le az egész káoszt, a háborúkat, az árulást (csalást), az igazságtalanságokat, a nyomort és a betegségeket a világon. Ez úgy van, ahogyan egy diák mondta évekkkel ezelőtt nekem: „Ha azt akarja, hogy higgyek az Ön Istenében, ehhez először is az kell, hogy egy jobb világot hozzon létre!”

Ha Ő valóban szeret minket, embereket, ahogy a Biblia közli, akkor miért nem tüntet el minden nyomorúságot, és miért nem hoz mindent szépen rendbe? Talán mert már nem törődik velünk? Ha elfelejtett minket, és már nem gondoskodik rólunk, akkor mi miért törődjünk vele? Ha mindenható volna, akkor természetesen mindent azonnal megváltoztathatna. Ha nem mindenható, akkor nem volna többé Isten, és ha így áll a dolog vele, akkor miért kellene hozzá törekednünk? Éppen azért, mert Isten megengedi, hogy a jó mellett a gonosz is létezen, lesznek ateistává olyan sokan, amint az barátommal, az előbb idézett professzorral is történt.

Nem szabad hagyni, hogy félrevezessenek a gondolataink! Az ilyen kérdések nagyon modernnek volnának, és mi nagyon haladó gondolkodásúak volnánk, amikor ilyeneket kérdezzük? Amikor a bűneset után kinőtt a földből a tövis és a bojtortján, Ádám és Éva nagyon könnyen ugyanezt kérdezhette volna. Miért engedte meg ezt Isten? Már nem szeret minket, és nem gondoskodik rólunk? A bibliai Jób ugyanezt kérdezte, amikor őrá és családjára rászakadt a szerencsétlenség. Ő Isten, Ő megakadályozhatta volna mindezt, ha akarta volna! Mert mindenhatónak kell lennie, ha Isten, és akkor mindent megte-

het! De vajon meg akarta-e akadályozni? Törődött-e még Jóbbal? Ha nem, akkor miért kellett Jóbnak olyan sokáig törődnie Istennel és neki szolgálnia? Igaz, sok minden volt még Ádám és Jób életében, ami arra mutatott, hogy Isten mégiscsak törődött velük – az átok és a családi katasztrófák ellenére is –, de a kép már nem volt tiszta. Isten szeretete és gondoskodása mellett – ellene is voltak bizonyítékok az ember környezetében. Így akkor is az az ellentmondás jelentkezett, mint most, és ma éppen úgy, mint akkor: „Miért kell az embernek minden ellenkező bizonyíték ellenére hinnie egy jó Istenben, és bízni benne?”

Egy fizikus a következő formában tette fel nekem ezt a kérdést: „Miért értékeli Isten a belé vetett hitet olyan nagyra, hogy azt teszi a legfontosabb feltételévé annak, hogy az Ő országába jussunk? Hiszen a hit nem más, mint az a kényszer, hogy igaznak tartsunk valamit, aminek éppen az ellenkezője már nyilvánvalóan bizonyított! Úgy tűnik, hogy Isten nagyra értékeli azt, ami ellenkezik a természetünkkel és józan emberi értelmünkkel, ti. az egyik legmagasabbrendű képességünk korlátozását, azt, hogy bizonyításokat végzünk, és azok alapján cselekszünk. A hit olyasvalamiben bízunk, amit nem lát, tehát elfogad egy bizonyítást, amit nem tud elvégezni.” Más szavakkal megfogalmazva így hangzik ennek a fizikusnak a kérdése: Miért tekintené Isten a különös kegyelem feltételének azt, ha az ember az ellenkező bizonyítékok ellenére hinnie?

Hogy visszatérjünk első gondolatmenetünkhöz, a kérdés így szól: Ha egy és ugyanaz a lény

engedi meg és tervezi a jót ugyanúgy, mint a gonoszt, a szépet ugyanúgy, mint a csúnyát, akkor a nekünk adatott gondolkodóképeséggel lehetetlen komolyan gondolkodni róla.

Mielőtt tovább mennénk, nézzük meg, mit mond a Biblia a dolgok ilyen állásáról. A Római levél első fejezete világosan és minden megalkuvás nélkül tanítja, hogy a teremtésben egyáltalán semmi ellentmondás nem volt, és csak egyetlen elképzelést ad nekünk Istenről: azt, hogy Ő dicsőséges, mindenható, teremtő Isten, és az Ő világegyeteme csak az Ő dicsőségét hirdeti. „Mert ami megismerhető Istenből, az nyilvánvaló előttük, mivel Isten nyilvánvalóvá tette számukra. Ami ugyanis nem látható belőle: az Ő örök hatalma és istensége, az a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható. Ennélfogva nincs mentségük” (Róma 1,19.20).

A Biblia szerint tehát nincs mentsége annak, aki a láthatót szemlélve, nem látja a dicsőséges Isten örök hatalmát, aki a láthatót látva nem következtet a láthatatlanra. Sőt, a Biblia még egy lépéssel továbbmegy, amikor ugyanebben a részben (Róma 1,21) azt tanítja, hogy az olyan embernek a gondolatai, aki Istent az Ő csodálatos teremtett világa által meglátja, de nem ad neki hálát érte, és lenyügözve a csodáktól, amelyek a Teremtő bölcsességét nyilatkoztatják ki, nem dicséri Őt – a hiábavalóságok felé fordul, és értelmetlen szíve megsötétedik. Ez azt jelenti, hogy ha egy ember a világmindenséget szemléli, és nem árad el benne az Isten iránti hála, és nem lesz magától istenimádóvá (istentisztelővé), akkor az idők folyamán elveszti azt a képessé-

gét, hogy magasabb adottságait, például a gondolkodását, helyesen használja. Azonkívül „szíve” megsötétedik, azaz erkölcsi érzéke eltompul. A Biblia a gondolkodó szerveinkkel való visszaélésnek tekinti, ha nem leszünk istenimádók (istentisztelők), a visszaélés pedig mindig az érintett szerv elkorcsosodásához, megromlásához vezet.

Összefoglalva, azt mondhatjuk, hogy a Szentírás nem sok rokonszenvet mutat az olyan ember iránt, akinek intellektuális nehézségei vannak azzal kapcsolatban, hogy Istenben higgyen. A Biblia mértéke szerint a *világmindenségre vetett egyetlen pillantás* elég kellene hogy legyen minden átlagos intelligenciájú ember számára ahhoz, hogy meggyőződjék Isten létéről, továbbá ahhoz is, hogy Isten buzgó tisztelőjévé váljék.

Most már csak az a kérdés, hogy miért ez a Biblia álláspontja, amikor nyilvánvaló, hogy gondolkodó emberek világszerte nem váltak Isten tisztelőivé a világegyetemre vetett pillantás által, éppen ellenkezőleg, sokféle intellektuális nehézségbe ütköztek, sőt, teljességgel elfordultak Istentől. A *látható* kutatása (Róma 1,19: „ami megismerhető Istenből”) nem nyilatkoztatta ki nekik a *Láthatatlant*, hanem odavezetett, hogy már egyáltalán nem hisznek a láthatatlanban, és ezért attól is tartózkodnak, hogy a láthatatlan világ teremtő Lényét tiszteljék. Ennek pedig az az alapja, hogy a látható világban anynyi ellentmondás és anakronizmus van, hogy a láthatatlan a látható alapján ítélve vagy nevetséges, vagy szükségtelenné válik: fölösleges róla tovább komolyan gondolkodni.

Ennek megfelelően sokak szemében ha valaki hisz a Bibliában, az egyértelmű azzal, hogy „intellektuálisan harmadrangú”. Feltételezik, hogy a hívő keresztyén ember értelmi képességei nem elégségesek ahhoz, hogy felfogja azokat az el-  
lentmondásokat és hibákat, amelyek meglehetősen naivak és intellektuálisan lehetetlenek.

## 2. A Gonosz eredete

De megfelelnek-e a fent felsorolt nehézségek a valóságnak? Valóban legyőzhetetlen nehézségek állják-e útját annak, hogy higgyünk a Biblia Istenében? Talán egy személyes élményem jobban megvilágítja ezt a kérdést, mint további elméleti fejtegetések.

*A második világháború előtt gyakran megnéztem a kölni dómot.* Olykor órákon át csodáltam a szép, gótikus építményt, kecses, felfelé törő oszlopaival, pompás, magasan ívelt boltozatú tetőzetével, a középkori színes üvegablakokkal és orgonát. Minél inkább csodáltam az építményt, annál jobban csodáltam azokat az építőmestereket és kőműveseket is, akik ezt a szép dómot építették. Mert ezeket a kecses oszlopokat nyilván gondosan megtervezték olyan szakemberek, akik egy ilyen épületnek nemcsak a matematikai alapelveit ismerték, hanem szépérzékük is nagyon fejlett volt. A minősége is valóban elsőrendű volt ennek a kézműves művészetnek, eltekintve az általános konstrukció szépségétől. Így csodáltam őseinket, miközben kezük munkáját vizsgáltam. Ha meggondoljuk, hogy nem voltak modern gépi berendezéseik, amelyek megköny-

nyitették volna a munkájukat, szinte csodának kell tekintenünk akkori teljesítményüket!

Így ennek a dómnak a szerkezete kétségtelesen megmutat valamit a mögötte rejlő szellemségből. Azt képzelni, hogy egy ilyen jól átgondolt épület egyszerűen csak úgy magától jött létre, és nem a szakértők szelleméből fakadt, a saját értelmünk kétségbevonásával lenne egyenlő!

A második világháború alatt Köln talán több súlyos légitámadás célpontja volt, mint bármely más nyugat-európai város, és minthogy a dóm közvetlenül a rendezőpályaudvar mellett van, amelyet rendszeresen és erősen bombáztak, gyakran kapott találatot és nagyon *súlyosan megsérült.*

Még jól emlékszem a csalódásomra, amikor 1946 őszén a háború után először láttam viszont a dómot. A két híres torony még állt, kimagaslott a szörnyű, elképzelhetetlen rommezőből. Magán a dómon kívül majdnem minden a földdel lett egyenlő, vagy romokban hevert. A tornyok távolról még jól mutattak, de ha közelebb ment az ember, hatalmas lyukakat láthatott masszív falazatukban. Az egyik toronyba, magasan fönt, több száz tonna betont és téglát építettek be, hogy részben pótolják azt a falrészletet, amit egy robbanóbomba kiszakított. A tetőzet romokban volt, az orgona tönkrement, az ablakok kihullottak, és körös-körül térdig ért valami leírhatatlan anyagtömeg romokból, széttépett fából, elporlott falakból és óriási kőtömbökből. Ezek részben bombatölcséreket fedtek be.

Ez a kaotikus kép szörnyű hatást tett rám, különösen ha a szépségére és a rendre gondoltam, amit korábban láttam. De miközben ezek a



gondolatok átfutottak az agyamon, eszembe jutott valami: soha, semmiképpen sem hoztam kapcsolatba ennek a valaha olyan szép épületnek a roncsait azoknak az építésznek vagy kőműveseknek a képességével vagy szándékával, akik építették! És ugyanígy, nem kezdtem el kétkedni az építőmesterek létezésében sem azért, mert a művük romokban hevert előttem! Valószínűleg hosszú időn át megfeszített erővel kellett volna gondolkodnom, hogy ilyen abszurd ötletre jussak! Valóban, még az általános romhalmoz közepén is azt mutatták ezek a maradványok, hogy milyen jól megterveztek az építészek mindent. A hatalmas, felfelé törő oszlopok még álltak, a kecses gótikus ívek még megvoltak. Még a lyukak is, amelyeket a bombák ütöttek a falban, a kiváló tervezést és a szakszerű építőmunkát tették nyilvánvalóvá azokon a helyeken is, amelyek évszázadokon át rejtve voltak az emberi szemek előtt. Az egész rom, a legbelső részéig éppen az ellenkezőjét mutatta az előbb leírt abszurd gondolatnak. Még tovább is mehetnék, és azt is állíthatnám, hogy a lerombolt székesegyház bizonyos értelemben tán jobban mutatta a tervezés és építés tökéletességét, mint a sértetlen dóm. Ez nem afféle stukkódíszes épület volt, mely kívülről szép, de belül, ahová normális körülmények közt senki sem lát be, egészen csekély értékű, mint sok modern építmény.

Nagyon valószínű, hogy senki sem vádolná az építészeket azzal, hogy romot építettek. Egészen nyilvánvaló, hogy a dómot nem ilyenek tervezték – ez még ahhoz a tényhez sem illenék, hogy most romokban van. Általában könnyű volt különbséget tenni aközött, amit terveztek, és a rom

között. Bár a dóm egyidejűleg tökéletesnek és romosnak is mutatkozott, de ez a tény sohasem vezetett volna a következő két gondolathoz:

1. hogy mert a dóm romos, a káosz és rend keveréke, nem volt mögötte találekony szellem, nem volt mögötte építész;

2. hogy mert az épület rom és rend keveréke lett, már nem is remélhetjük, hogy felismerjük a mögötte álló szellem valamilyen jellegzetes ismertetőjelét.

A lebombázott dóm engem gyakran emlékeztet arra az állapotra, ahogyan ma látjuk a teremtést: igazán vegyes kép, rend és káosz, szépség és csúnyaság, szeretet és gyűlölet teljes összevisszaságban, kibogozhatatlanul egymásba fonódva. De milyen illogikus volna ebből automatikusan arra következtetni, hogy emiatt

1. a teremtés mögött nem áll semmilyen szellem, nem áll ott a Teremtő (a mi ateistáinknak mégis pontosan ez az álláspontja; emlékezzünk csak, az ateista azt mondta, hogy a természetben csak ellentmondásokat lát, és ezért az őt összezavaró istenfogalmat teljesen kizárja a gondolatvilágából);

2. nem ismerhetők fel a természet mögött álló szellem jellemző ismertetőjelei. Általában meglehetősen könnyű megkülönböztetni a tervet a közbejött rendtelenségtől a természetben is. *Egy rommezőben sokszor jobban felismerjük az épület mögött álló építők igazi szándékait, mint a sértetlen épületen.* Például a rákos sejtek (a testnek nevezett „épület” romos sejtjei) tanulmányozása sok váratlan titkot tárt fel a test egészséges sejtjeinek felépítéséről és szerkezetéről.

ról, amelyeket másképpen nem lett volna könnyű felfedezni. Tehát, bár a teremtés vegyes (jóból és gonoszból álló) képet nyújt, lehetetlen gondolat ebből arra következtetni, hogy ezért nem létezik Teremtő, és az Ő Szellemének tulajdonságai nem volnának láthatók a teremtésben. A teremtésben keletkezett „kár”-ban sokszor jobban megnyilvánulnak a mögötte álló Szellem jellegzetes vonásai, mint eredeti állapotában.

Az ateisták és az agnosztikusok mégis azt állítják, hogy a világmindenségre vetett pillantás által semmit sem tudhatunk meg a Teremtő Szelleméről, szerintük főként a jóból és gonoszból, rendből és rendezetlenségből álló látvány miatt, amit a világmindenség nyújt. De nyilvánvaló, hogy ez az álláspont nem logikus. A Róma 1. is leírja ennek a tételnek a lehetetlenségét. Igen, a Biblia ugyanebben a részben azt tanítja, hogy betegség, halál, gyűlölet és rütség a „rendezetlenség” állapotának külső jelei, és hogy ezeket meglehetősen könnyű megkülönböztetni az egészségtől, élettől, szeretettől és szépségtől, az eredeti, sértetlen állapottól.

Tehát a Róma 1. azt tanítja (korántsem következtetlenül, hanem a tények valóságos bemutatásával), hogy a teremtés, még a bukott vagy „lerombolt” teremtés is, eleget jelent ki Istenről ahhoz, hogy minden becsületesen gondolkodó embert hálára és imádatra indítson.

### 3. Miért engedi meg Isten a gonoszságot?

Természetesen minden szemléltetés és hasonlat tökéletlen, ez alól a mi dómunk sem kivétel. Ábrázolásunk egyik tökéletlensége az, hogy a dóm építői régóta halottak, és különben sem akadályozhatták meg mesterművük bombázását. Isten azonban nem halott! Ezért most felmerül a kérdés, hogy egy mindenható Isten, aki szereti mesterművét, a teremtést, miért nem akadályozta meg művének „bombázását”? Itt már természetesen nem segíthet hasonlatunk a kölni dómról.

Ilyen kérdések rendszerint akkor hangzanak el, amikor a kérdező nem veszi a fáradságot, hogy pontosan végiggondolja, mi a szeretet, vagy általában bármely erény. Pedig, ha ezt megtenné, akkor ez a probléma legtöbbször nagyon gyorsan megoldódna magától, méghozzá úgy, hogy teljesen kielégíti az értelmünket. Ezért mindjárt bevezetesképpen a következő kérdést tesszük fel magunknak a vizsgált problémával kapcsolatban: Mi a szeretet, és általában mi az erény?

Természetesen itt nem beszélhetünk átfogóan és hiánytalanul Isten szeretetéről, mert Ő végtelen, és minden, ami végtelen, túl van gondolkodásunk lehetőségein. Nem szándékozom kimerítően tárgyalni a szeretetet, vagy általában az erényt emberi szempontból, csak olyan értelemben, ahogy az fő problémánkkal összefügg.

A Biblia szerint világos, hogy Isten akarata az, hogy mi emberek, amennyire csak lehet megért-

sük és felfogjuk az Ő szeretetét, akkor is, ha Ő és szeretete végtelen, mi pedig végesek vagyunk. Ezért olyan formában adott nekünk hírt szeretetéről, amit fel tudunk fogni. Ezt tette, amikor példaként az emberi szerelmet, különösen a menyasszony és a vőlegény közti szerelmet állította elénk. *Isten Fiának, Jézus Krisztusnak a szeretetét irántunk, emberek iránt sokszor hasonlítja a Szentírás ahhoz a szerelemhez, amit egy fiatalember érez menyasszonya iránt.* Krisztus ismételtelen vőlegénynek mondja magát, és a Gyülekezetet menyasszonyának.

Hogyan kezdődik ez a szerelem a menyasszony és a vőlegény között. Egy szép napon meglátja a fiatalember a leányt, és olyan vonzalmat érez, amit inkább megtapasztalni lehet, mint leírni. Ha a fiatal hölgy valóban hölgy, akkor ez a kapcsolat nem tőle indul ki, hanem a fiatalembertől (ha a fiatalember valóban férfi). Lehet, hogy a leány először nem is veszi észre a fiú vonzalmát addig a pillanatig, amíg a fiú el nem kezd udvarolni neki, virágküldéssel, vagy más óvatos módon. De amíg az udvarlás meg nem kezdődik, addig a szerelem általában egyoldalú, és az egyoldalú szerelem nagyon fájdalmas tud lenni, mert a szerelemnek kölcsönösségre kell épülnie, hogy boldogságot és elégedettséget adjon.

Ebben az állapotban a fiatalember egyetlen égető kérdésre szeretne minden más kérdés előtt választ kapni: vajon viszonzni fogják-e vonzalmát? És az udvarlás meghozza erre a kérdésre a választ. Mert egy napon a fiatal lány észreveszi a fiú figyelmességét és vonzalmát, és akkor döntenie kell: viszonzza, viszonzhatja-e ezt a von-

zalmat? Ha a leány böles, akkor ezt a kérdést nagyon alaposan megfontolja, és talán tanácsot kér a szüleitől, a barátaitól, vagy valaki mástól, akinek ezekben a dolgokban több tapasztalata van, mint neki. Ha ő és tanácsadói úgy vélik, hogy szabad a vonzalmat viszonznia, akkor azt kell tisztáznia önmagával, hogy tudja-e a fiút szeretni is. És ha erre a kérdésre „igen”-nel tud felelni, akkor ők ketten nemsokára összejönnek egy beszélgetésre, és akkor nagy lesz az öröme két szívnek, akik szerelemben és hűségben egymásra bizzák magukat.

De ahhoz, hogy szerelmet tudjunk ébreszteni és viszonzni, néhány dolgot szem előtt kell tartanunk:

1. A fiatalembernek udvarolnia kell a fiatal lánynak. Ha azonban az udvarlás helyére erőszak lép, megszűnik az öröm és a szerelem, és sokszor gyűlölet és szívfájdalom lesz belőle. *A szerelem lényegénél fogva a szabad, kölcsönös egyetértésen alapul, a partner szabad akaratának abszolút tiszteletben tartásával.* Más szavakkal kifejezve, a szerelem alapja az, hogy szabadon szerethetünk. Kölcsönös beleegyezés, vagy mindkét partner *abszolút önkéntes* készsége arra, hogy egymást biztosítsák vonzalmukról – e nélkül igazi szerelem nem lehetséges.

Amikor a bibliai Eliézer, Ábrahám szolgálója, megkérte Rebekát, hogy legyen Izsák felesége (1Mózes 24), egyszerűen magával akarta vinni, miután rokonainak beleegyezését megkapta. De a rokonok azonnal belátták, hogy ez nem alap a szerelemre és a házasságra, és ragaszkodtak ahhoz, hogy valamennyiük előtt meg kell kérdezni

magát Rebekát: akarja-e Izsákot, vagy nem. Ezért előhívták és megkérdezték az egész család előtt, hogy mi a szándéka. Csak amikor nyilvánosan beleegyezett, a saját *önkéntes döntése* alapján járultak hozzá a rokonok a házassághoz. Tudták, hogy a szerelemnek és a házasságnak nem lehet más alapja.

És ugyanez az alapja napjainkban is minden civilizált országban. Az esküvő alkalmával mindkét házastársnak nyilvánosan tanúsítania kell önkéntes döntését azzal, hogy 'igen'-t mond.

2. A megrázó következményeket, amelyek ennek az egyszerű ténynek a figyelmen kívül hagyásából keletkeznek, Amnon és Támár szerelmének történetéből látjuk (2Sámuel 13). Amnon hevesen beleszeretett a szép királylányba, Támárba, de nem volt türelme, hogy udvaroljon neki, és megnyerje szerelmét és beleegyezését. Alattomos módon sikerült egyedül maradnia vele, betegnek tette magát, és megerőszakolta őt. „Szerelmében” örjögő volt. A szerelem, amely nem tud udvarolni és várni, gyakran csak fedőneve a kéjsóvárságnak. Ennek a magatartásnak a következménye az volt, hogy heves „szerelme” pillanat alatt ugyanolyan izzó gyűlöletté vált (2Sámuel 13,15), – ahogy ez ilyen esetekben általában történni szokott. Támár szíve természetesen össze volt törve, és „magára hagyatva lakott testvérének, Absolonnak házában” (2Sámuel 13,20). Ez a történet is arra int, milyen fontos a felnövekvő fiúkat megtanítani arra, hogy a lányok nem játékszerek, hanem úgy kell tekinteni rájuk, hogy nem szabad megsebezni őket.

Ebből arra következtethetünk, a szerelemhez szükséges, hogy abszolút szabadok legyünk arra, hogy szeressünk. Szerelmen itt nem a pusztá testü egyesülést értjük, ami csupán testi vágyból is fakadhat, hanem mind a három rész egyesülését, amiből állunk, a testét, a lélekét és a szellemét. A pusztá testü egyesülés a két partner egész lényének kölcsönös vonzalma nélkül egy alapvető természeti törvénnyel kerül szembe, és annál inkább megkeményíti az embert, minél többet gyakorolják. (Ma sok elmebetegséget a természeti törvényekkel való ilyen összeütközésekre vezetnek vissza.) Ha az egyik szerető félnél a szerelem helyére erőszak lép, eltűnik a lehetőség arra, hogy igazán megszeressék egymást; a gyors „lerohanást” gyűlölet követheti. Megismételtem: ahhoz, hogy igazán szerethessünk, igazán szabadoknak kell lennünk arra, hogy szeressünk, ami természetesen magában foglalja az ellenkezőjét is, azaz igazán szabadoknak kell lennünk arra is, hogy ne szeressünk.

3. Ezt talán szabad így összefoglalnunk: ahhoz, hogy egy igazi szerelem kibontakozhasson, garantálni kell az abszolút szabadságot arra, hogy szeressünk vagy ne szeressünk. Az igazán szabad választás voltaképpen előfeltétele az igazi szerelemnek.

4. A Biblia azt tanítja, hogy Isten maga a szeretet, és mint szeretet, viszonszeretetet, tiszta, meleg, igazi, valódi szeretetet vár tőlünk is. Mert a szeretet csak akkor elégedett, ha kölcsönös, ha viszonzózzák. Ezt a viszonzást azonban nem erőlteti vagy kényszeríti. Már a pusztá kísérlet

is, hogy erőszakkal nyerje meg, szétrombolná a szeretet alapját. Isten, mint igazi barátunk, megtesz mindent, hogy szeretetének valóságát bebizonyítsa. Ebben odáig megy, hogy Jézus Krisztusban a földre jött és emberré lett. Itt önként magára vállalta a halált, hogy a vétektől és a bűnök láncától megszabadítson minket. Senkiben sincs nagyobb szeretet annál, mint aki életét adja barátaiért! Jézus Krisztus, amikor az emberek szeretetét „kéri”, többet tesz ennél. Ő az ellenségeiért is odaadta az életét, és ezzel elénk állítja a legnagyobb szeretetet, amit ember el sem képzelhet. Mindezt csak részben lehet kiábrázolni a vőlegény és a menyasszony kapcsolatával.

5. Most fontoljunk meg egy kérdést. Mi történne, ha Isten az embert úgy teremtette volna, hogy nem hozhatna erkölcsi döntést, hanem csak automatikusan Isten akaratát követhetné, mint amikor egy zár kinyílik, ha a megfelelő kulcsot elfordítjuk benne? *Vagy úgy, ahogy egy automata kiad egy szelet csokoládét, ha bedobjuk a szükséges pénzt.* Ha az ember úgy volna teremtve, hogy gombnyomásra adna szeretetet, valóban szeretet volna ez? Tegyük fel: Isten – hogy egészen biztos lehessen a szeretetünkben – elvenné tőlünk a döntési szabadságot afölött, hogy szeressük vagy ne szeressük Őt, és olyan ná tenne minket, mint egy automata. Megnyomna egy gombot, és mi „szeretetünket” nyilvánítanánk iránta, mint a legtermészetesebb dolgot a világon. Elvárhatnánk vajon, hogy ilyen teremtésben egyáltalán legyen valamiféle igazi szeretet? Ahhoz, hogy bizonyos lehessen a szere-

tetünkről, meg kell adnia nekünk a döntési szabadságot: hogy szeretjük vagy nem szeretjük Őt, kívánságunk szerint; ez a szeretet lényegéhez tartozik (és minden más erény lényegéhez is).

Istennek az a szándéka, hogy igazi szeretetet ébresszen, mindig magában foglalja azt a kockázatot is, hogy szeretetének tárgya egyáltalán nem szereti Őt. Isten a szeretet országát akarta felállítani a földön és a mennyben – és még ma is ezt akarja. Ha ezt teszi, akkor vállalja az előbb említett kockázatot. *A jó, a szeretet, az erény lényegéhez tartozik, hogy a szeretetért történő „udvarlás” azzal a kockázattal jár, hogy a szeretetet nem szükségszerűen viszonzják; hogy az, akiben Isten szeretetet akar ébreszteni, nem viszonzza szeretetét.* Ezért rendszerint éppen azok az emberek mondják olyan szívesen Istenre, hogy diktátor, akik nem sokat gondolkodtak a szeretet és az erény lényegéről, és úgy vélik, hogy Isten napjainkban is erőszakot alkalmaz.

Ugyanezt a kockázatot hordozza magában az a szándék, hogy valami más erényt ébresszünk fel magunkban. Vegyük például az alamizsnadást. Ha egy szegény ember pénzt kér tőlem ennivalóra, és én adok neki valamennyit, akkor valami jót tettem. Ha azonban azt mondom, hogy a koldusokat az adókból és illetékekből kell támogatni, és a városi hatóságok küldenek nekem egy írást, hogy a szegények és a rászorulóknak támogatására adót kell fizetnem, és ezt én kötelességszerűen be is fizetem, ebben nincs semmi erény, akkor sem, ha a szegény pontosan ugyanazt a pénzösszeget kapja meg a városi hatóságokon keresztül közvetve az én zsebemből,

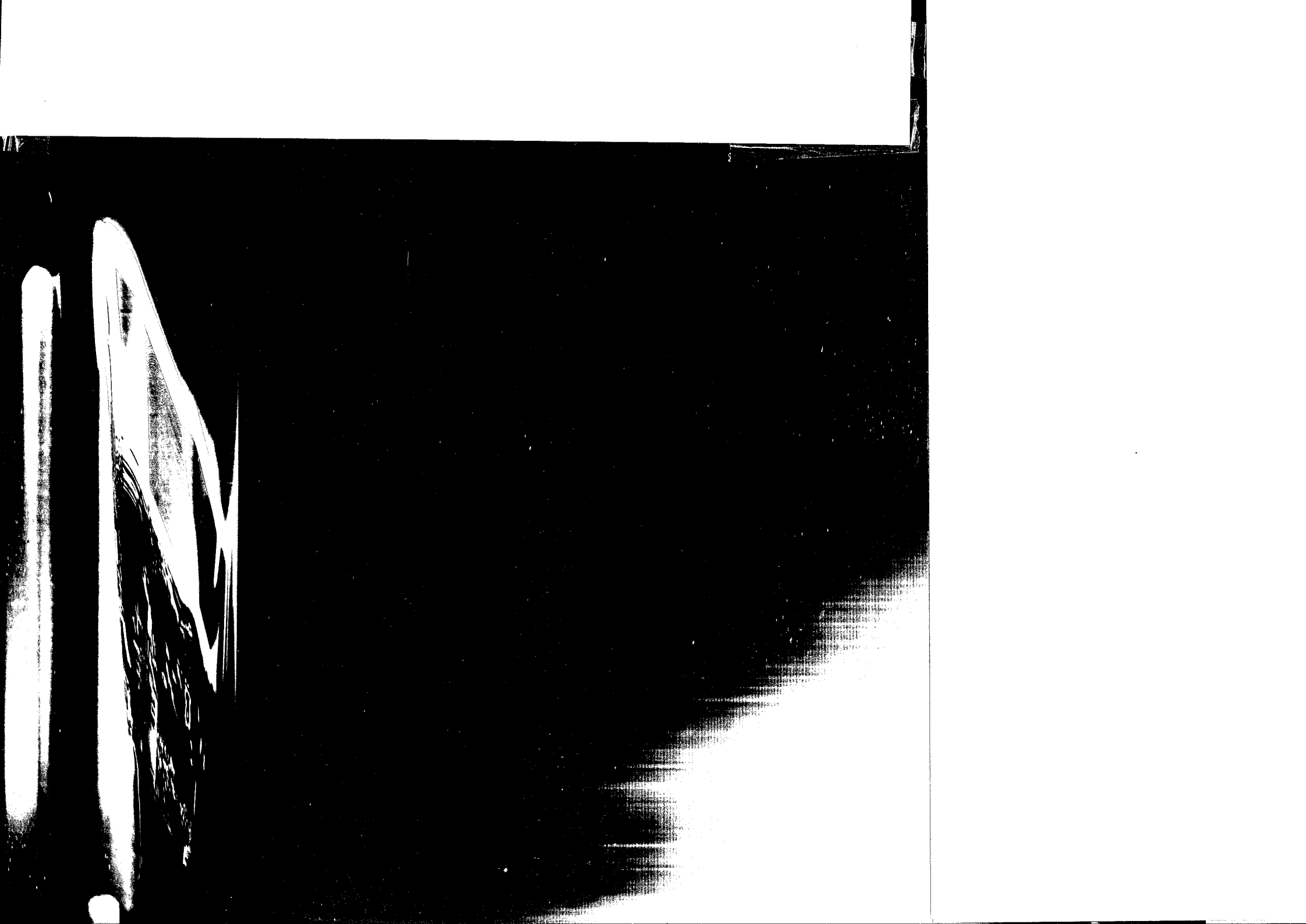
amit közvetlenül adtam volna neki. Az első esetben önként adok neki valamennyi pénzt. Ez erényes cselekedet. A második esetben befizetem az adóimat, mert ez a kötelességem. De ebben nincs semmi erény, ez a legkevesebb, amit megtehetek. A kötelező jótékonyság egyáltalán nem jótékonyság, hanem adó. Ha egy gyermeket arra kényszerítek, hogy „jó” legyen, amikor látogatóban vagyunk, akkor lehet, hogy külsőleg jó (amiért én nagyon hálás vagyok), de „jósága” esetleg nagyon felszínes. Külső kényszer senkit sem vehet rá arra, hogy jó legyen, vagy erényeket gyakoroljon! (Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a gonosztevők ellen büntetésül ne alkalmazzanak erőszakot, mert itt szükség van az erőszakra, és orvosolhatja a helyzetet. De önmagában ez nem munkál semmi jót.)

Ez a példa leleplezi a szocializált világ egyik gyöngéjét, ahol minden „jótékonyságot” és minden szeretetszolgálatot az állam szervez. Ezek megszűnnek jótékonyság és szeretetszolgálat lenni, amint elvesztik önkéntes jellegüket. Egy másik fontos szempontot is meg kell itt említenünk. Aki önként ad pénzt és javakat (alamizsnát, hogy még egyszer ezt a divatjamúlt szót használjuk), az cselekedete által áldást nyer. Az Úr Jézus maga mondta: „Jobb adni, mint kapni”. Egy erény gyakorlása megnevesíti és meggazdagítja a jellemet, és aki gyakorolja, annak igazi örömet és meglepedettséget ad. Az *adófizető viszont azért fizeti be az adót, mert ez kötelessége* – bár sokszor kellenlenül teszi. Ez a bel-

ső magatartás nem ad örömet, és nem nemesíti a jellemet. A bristoli Müller György\* kizárólag önkéntes adományokból tartotta fenn árvaházait, és önkéntes személyzettel látta el. Ezek az árvaházak a szeretet, öröm és nyugalom igazi menedékhelyei voltak árva gyerekek ezrei számára. De milyen gyakori, hogy az állami intézetek, amelyek az ilyen magánintézmények helyére léptek, amelyeket adókból tartanak fenn és hivatasos személyzet dolgozik bennük, szeretet tekintetében éppen olyan hidegek, mint a kő és a beton, amiből az intézetek épültek. A jóléti állam nagyon sokszor megöli a szeretetet és a jótékonyságot (amelyek régebben a magánintézetek alapításának hajtóerői voltak) azzal, hogy mindent magára vállal, hogy talán néhány visszástást megszüntessen. *Amint megszűnnek az önkéntes pénzadományok és az önkéntes szolgálat, valószínű, hogy kihal a szeretet is.*

Természetesen még rombolóbb ennek a ténynek a hatása a jellemre, amelynek így már nincs lehetősége áldozatot hozni. Ez a hatás bizonyosan az egyik legkomolyabb nehézség, amivel a nagy mértékben szocializált és szervezett világ szembe találja magát. Ez egyengeti a diktátorok útját, akik „embertömegek” fölött akarnak uralkodni. Az a jellemerő, ami ahhoz szükséges, hogy egy zsarnoknak ellenálljunk, nem fejlődik ki az egész életünkön át gyakorolt erény jellemformáló hatása nélkül. A modern, szocializált világ hajlik arra, hogy az életnek ezeket a jellemformáló részeit kiiktassa, sokszor hamis ember-

\* Életrajza magyarul is megjelent az Evangéliumi Kiadó gondozásában.



Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy Isten megengedte, hogy a világegyetemet „bombázzák” (hogy előbbi képes kifejezésünkkel éljünk), mert egy olyan világ terve, amelyik igazi szeretetre és erényre képes, magában hordja ezt a kockázatot. A terv az, hogy létrehozza a szeretet, a teljes szabadság országát. Az ember egyszerűen nem juthat hozzá a legjobbhoz anélkül, hogy lehetősége ne volna a szabad akarat alapján történő döntésre.

## 4. És most mi lesz?

De mit tett Isten akkor, amikor a teremtés rossz irányba indult el, és hátat fordított az Egyedül Jónak?

Miután bekövetkezett a bukás, mi lesz most?

A Szentírás azt mondja, hogy a mindenható Isten természetesen tudott minderről, még mielőtt az ember és az angyalok rosszul választottak volna; sőt, hogy Ő már gondosan intézkedett is erre az esetre. Az a tény, hogy Isten világosan látta a bűnesetet már előre, sokkal előbb, hogy megtörtént volna, sokak számára botránykővé lett. Valójában azonban itt nagyon kevés az intellektuális nehézség, ha a dolgot alaposan megnézzük, mégpedig két okból:

Ha én egy embert egy időn át nagyon alaposan megfigyelek, meg tudok állapítani apróságokat, amelyek jellemzők rá. Például mindig nyög egyet, hogy „ő”, mielőtt kimond egy nehéz szót. Vagy összevonja a szemöldökét, mielőtt elmondana egy vidám tréfát. Idők folyamán megfigyeléseim alapján előre meg tudom mondani, hogy

most éppen mit fog tenni, még mielőtt valóban megtenné.

De a képességem, hogy előre megmondjam, mit fog tenni, semmiképpen sem tesz engem felelőssé az ő tetteiért. Ugyanígy az a tény, hogy Isten előre láthatta, hogy mit fog tenni Ádám és Éva, és egyáltalán az emberiség, nem teszi Őt felelőssé érte. Különösen azért nem, mert egyértelműen szabad akaratot adott nekik. Isten előre látta az angyalok és az emberek bukását, és már a világ teremtése előtt kész volt arra, hogy Fiát elküldje bűnázdatul. Sokan mégis úgy vélik, az, hogy előre tudott róla, Istent szükségszerűen részesévé teszi a bűnesetnek. Éppen ellenkezőleg! Az, hogy Ő valódi döntési lehetőséget adott nekünk arra, hogy szabad akaratunk szerint szerethessünk és igazi erényeket gyakorolhassunk, bizonyítja: a teremtmények bűnösök, a Teremtő büntelen.

Most sokan azt fogják kérdezni, hogy akkor miért teremtette Isten egyáltalán az angyalokat, az embert és a világot, ha előre látta a káoszt, ami a szabad akarat alapján történő döntés következménye lesz, ha előre látta a gyűlöletet, a nyomorúságot és a gondot? Nem volt ez valamilyen kárörvendő dolog: így cselekedni, holott ismerte a következményeket? Nem lett volna jobb, ha mindez nem történt volna meg?

Elvben ugyanezek a kérdések merülnek fel a házassággal kapcsolatban is. Amikor megházasodunk, tudjuk, hogy egyszer majd át kell elnünk azt a fájdalmat, hogy a halál elválaszt minket. Ezért hangzik el ez a mondat ilyenkor: „...holtomiglan-holtodiglan” (hacsak Krisztus vissza nem jön, mielőtt meghalunk). És mégis



vállaljuk mindezt a bánatot és szívfájdalmat, amiről tudjuk, hogy be fog következni, mert hisszük, hogy a szerelem öröme és életünk meggazdagítása azáltal, hogy rendelkezésére bocsátjuk magunkat annak, akit szeretünk – ha csak egy napig tart is (és negyven-ötven év úgy elmúlik, mint egy nap) – jobb, mint lemondani a szerelemről.

Az a szeretet, amit Isten akar, meggazdagítja a jellemet és megnemesíti a lelket, túlradóan kárpótol minket a kísértésekért, amelyeknek éppen miatta vagyunk kitéve a jelenben és a jövőben. Most nagyon fontos kérdéshez értünk. Mindenki, aki ismeri a szerelmet, mindig azt fogja mondani, hogy a szerelem sokkal többet jelent, mint azok a gondok és nyomorúságok, amik vele járnak. A Teremtő, maga a szeretet, szemmel láthatólag ugyanígy gondolkodik, hiszen mindennek ellenére megteremtett minket, mert meg volt győződve arról, hogy a szeretet melege felülmúlja a szenvedés keserűségét. Egy napon át tartó szeretet végtelenül többet ér, mintha egyáltalán nincs szeretet, és ahol élet van, ott mindig van lehetőség a szeretetre. Azonkívül a kísértések és a szenvedés itt a földön csak rövid ideig tartanak, míg azok jellemének nemessége, akik szenvedések által jutottak tökéletességre, örökre szól. Akárhova tekintünk – emberileg szólva – fel kell ismernünk, hogy a teremtés, legalábbis a szeretet szempontjából megérte a „kísérletet”.

De mi lesz most, miután megtörtént a bűneset, és a bűn bejött a világba? Mit tesz Isten, aki maga a szeretet? Tegyük fel a kérdést más képp. Mit tesz egy igazi szerelmes, akit félreér-

tettek és elutasítottak? A Szentírás azt mondja: „A szeretet türelmes, jóságos, ...nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat, ...mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem múlik” (1Korintus 13,4–8).

Az igazi szeretettől tehát azt várjuk, hogy türelmes, jóságos legyen, ne gerjedjen haragra, hordozzon el mindent, remélve, hogy a kezdeményezést végül siker koronázza. Isten jó előre látta azt a rossz döntést, amely káoszt és kárhozott hozott a világba, és amikor ez megtörtént, akkor nem gerjedt haragra, és nem semmisített meg rögtön mindent, ahogy azt sokan elvárnák, akik maguk így tesznek, amikor valami kellemtelen vagy igazságtalan dolog történik velük. Isten megpróbálta megmenteni szeretetteljes türelemmel azt, amit a rettenetes romlásból megmenthetett. Ő hűségesen és nagyon komolyan figyelmeztette az embert – és az angyalt is – rossz döntése következményeire, de természetesen nem zárta el önmaga előtt a szívünkhöz vezető utat azzal, hogy megpróbált volna visszakényszeríteni minket. Ez azt jelentette volna, hogy az igazi szeretet lehetősége örökre megszűnik. Ő mindig türelmesen próbált minket szeretetre és belátásra juttatni. Ez a próbálkozás akkor érte el tetőpontját, amikor elküldte Fiát, aki önként áldozta életét valamennyiünkért. Mert a Fiú önként, és saját döntése alapján ment a halálba. Ő meg sem próbált védekezni, hanem jött, hogy – amint Ő mondta –, meghaljon sokak bűnéért.

Isten vár és szeretettel hív minket, remélve, hogy minden ember megismeri az igazságot: „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön, és el-